

## חלק ב: השוואה בהבנת הנקרא

בחלק הראשון, הצגנו דרך מעמיקה לעריכת השוואה. עמדנו על התועלות בהפעלת מפת חשיבה מסודרת: המפה עוזרת להתגבר על פזיזות, שטחיות ופיזור בהשוואה. תלמיד שרוכש את מיומנות ההשוואה לפי גישה זו, מקדם ומפתח את חשיבתו, ואגב כך מעמיק את הבנתו בנושאים הנלמדים.

בחלק זה נעסוק ביישום מיומנות ההשוואה בהבנת הנקרא. נקודת המוצא היא שמיומנות זו, כאשר מיישמים אותה כראוי, מקדמת הבנה. ההשוואה בין נושאים שונים מתוך טקסט מאפשרת התייחסות מעמיקה, וגורמת לקורא לחפש, לעיין, ולהעמיק בפרטים. קורא מיומן המתמודד עם טקסט, משתמש (לעתים במודע ולעתים שלא במודע) בהשוואה בין חלקים שונים בטקסט. השוואות מזדמנות בטקסט מאפשרות לקורא להבחין בדקויות ובמשמעויות חדשות.

הבנה היא יעד מרכזי בכל פעולה חינוכית. בנוסף להיכרות עם הנושא הנלמד ולהתמצאות בפרטיו, המורה מעוניין שהתלמיד יבין. כיצד מלמדים להבנה? מהו ההבדל בין הבנה לידיעה? האם קיימת ידיעה ללא הבנה? כיצד ניתן לבדוק ולמדוד את הבנת התלמיד? אלה הן שאלות יסוד ש על כל מי שמבקש לטפח הבנה בתלמידיו להתמודד עמן.

קיימות תפיסות שונות של הבנה. על פי גישה אחת, ההבנה היא השגת תמונה מנטלית. "אני רואה" מוחלף לעתים קרובות עם המלים "אני מבין". הבנה נתפשת כתחנה סופית שאליה מגיע התלמיד אחרי התמודדות ארוכה במהלכה הצליח להרכיב את כל חלקי "התמונה". בשלב זה אפשר לשמוע ביטויים כמו "תפשתי" או "סוף סוף ירד האסימון". תלמידים רבים מאמצים את העמדה שלפיה "או שאתה מבין, או שאתה לא מבין".

תפיסה זו של הבנה כ"השגה של תמונה מנטלית" מציבה קשיים בפני מי שמבקש להעריך ולבדוק את הבנת התלמיד. המורה אינו יכול "לראות" את התמונה שבראש התלמיד על מנת לבדוק האם היא נכונה, וכן אינו יכול לדעת האם קיימת תמונה ברורה.

גישה עדכנית להבנה, אשר פותחה על ידי הפרופסורים דיוויד פרקינס, והווארד גרדנר בשיתוף עם עמיתיהם באוניברסיטת הרווארד מרחיבה את המושג "הבנה" אל מעבר ל"אחיזת התמונה הנכונה בראש". חוקרים אלה קושרים הבנה ליכולת למתוח את הידיעות שהופקו מן החומר הנלמד להקשרים חדשים. המידה שבה התלמיד מסוגל להפעיל את ידיעותיו, משקפת את מידת הבנתו בנושא. פרקינס מגדיר את מושג ההבנה כך:

הבנה היא היכולת לחשוב ולפעול בגמישות עם מה שאנחנו יודעים.

במלים אחרות, הבנה היא היכולת למתוח, לקשר ולהפעיל את הידע שיש ברשותנו (בכל תחום) בצורות שונות וחדשות, ובהקשרים שונים. הדגש הוא על היישום של מה שיודעים, ולא על הידיעה לבדה. זוהי גישה ביצועית להבנה.

הגישה הביצועית להבנה מזמנת למורה את האפשרות "לראות" ולבדוק את הבנת התלמיד. המורה יכול להציב מטרות הבנה, ובאמצעות ביצועי התלמיד, לבחון את ההיקף והעומק של הבנתו. לפיכך, אנו מדברים על ביצועים של הבנה, שהן פעולות המותחות את חשיבת התלמיד אל מעבר להקשר שבו פגש לראשונה את הנושא.

מיומנות ההשוואה היא אחת מרשימת הביצועים המשקפים ומקדמים הבנה. הנה דוגמאות לביצועי הבנה נוספים:

- הסבר במלים שלך
- העלאת דוגמאות
- יישום
- הצדקה, או נימוק
- מיקום בהקשר
- הכללה
- הסקת מסקנות

לביצועי הבנה כגון אלה שברשימה, יש שלושה תפקידים חשובים:

1. ביצועי הבנה הם ערוץ שדרכו התלמיד יכול להפגין במפורש את הבנתו.
2. ביצועי הבנה מהווים מדד להערכת ההבנה של התלמיד.
3. ביצועי הבנה מקדמים ומשכללים את הבנתו של התלמיד.

התמודדות עם קשיים בהבנת הנקרא היא בנפשו של כל מורה. הכל מעונינים שהתלמידים יקראו היטב, ויבינו את מה שהם קוראים. מאמץ רב מושקע מצד התלמידים בתרגול הקריאה, ובהתמודדות עם שאלות הבוחנות את הבנת הנקרא.

בחלק זה נמחיש מגוון דרכים בהן יכולה ההשוואה להשתלב בהתמודדות עם טקסטים ולעודד את הבנת הנקרא:

1. שפת ההשוואה כאמצעי לזיהוי השוואות בטקסטים
2. השוואה בין שני דברים בטקסט אחד
3. השוואה בין שני טקסטים
4. השוואת תוכן הטקסט לעולם המוכר או לידע קודם

## שפת ההשוואה כאמצעי לזיהוי השוואות בטקסטים

פעולה בסיסית שעלינו לבצעה, אם ברצוננו להיעזר בהשוואה להבנת טקסט, היא לזהות את קיומן של ההשוואות. לעתים הדבר קל יחסית – כאשר הטקסט מכיל מלים מפורשות המסמנות השוואה. אנו מתייחסים למילות מפתח אלה כאל מלים של שפה מיוחדת – "שפת ההשוואה". שפת ההשוואה כוללת גם מלים המסמנות "דומה" ומלים המסמנות "שונה". זיהוי מילות שפת ההשוואה הוא צעד ראשון בזיהוי השוואות ובשימוש בהן להעמקת ההבנה של הטקסט.

במקרים רבים לא מופיעות מלים משפת ההשוואה, ובכל זאת נערכת או נרמזת השוואה. למשל, שתי דמויות מופיעות בסמיכות ונאמר משהו על כל אחת מהן. מתוך רמז מבני כזה מתבקשת השוואה בין הדמויות.

## דוגמאות למלים משפת ההשוואה

### מילות דמיון

#### דומה

מכונית המרוץ הזו דומה לטיל.

#### בדומה ל

בדומה לשמש, גם צג המחשב פולט קרינה שיכולה להזיק.

#### כמו

העננים בשמים הם כמו שמיכה לאדמה.  
השוטר הזה ישר כמו סרגל.

כ' הדמיון (ולא כ' לציון כמות משוערת כמו "כאלף תלמידים")  
לפני הדיאטה היה האיש שמן כדוב.  
החלוץ המרכזי מהיר כברק.

#### כך גם

כשם שחלקי החילוף צריכים להתאים לרכב, כך גם איברים הנתרמים להשתלה חייבים להיות מהסוג המתאים לגוף החולה.

### מילות שוני

#### שונה

העיר ירושלים שונה מעיר מולדתי מהרבה בחינות.

#### לעומת

כיום, המנהל מגלה קשב רב יותר לצוות, לעומת מידת הקשב שלו בשנה שעברה.

#### בניגוד ל

בניגוד להוראות השימוש, הילד השתמש בצבע במקום לא מאוורר והתעלף.

#### הבדל (בין)

ההבדל בין שתי העוגות הוא שבראשונה יש חמאה ובשנייה יש מרגרינה.

#### אך

השיעור הראשון עבר בשלום, אך בשאר השיעורים לא הבנתי מילה.

#### בהשוואה ל

סוכרייה על מקל, בהשוואה לשוקולד, נוחה יותר לאכילה בנסיעה.



## תרגילים

א. זהו במדויק את שני המושגים בכל משפט למעלה. (רשמו את המושגים לצדו של המשפט)

ב. שבצו בכל משפט מילה מתאימה משפת ההשוואה:

1. הילדה הייתה מופנמת מאד, \_\_\_\_\_, שאר בנות הכיתה.

2. יוסף ממלא את כל ההוראות \_\_\_\_\_ כתוב בספר.

3. האקלים בארץ ישראל \_\_\_\_\_ מן האקלים ברוסיה.

4. כשם שהטלפון גרם לשינויים רבים בחיי היום יום, \_\_\_\_\_  
המחשב משנה את צורת החיים מבחינות רבות.

ג. נסחו משפט אחד או שניים נוספים לכל מילה משפת ההשוואה.

דומה \_\_\_\_\_

ברומה ל \_\_\_\_\_

כמו \_\_\_\_\_

כ \_\_\_\_\_

שונה \_\_\_\_\_

לעומת זאת \_\_\_\_\_

בניגוד ל \_\_\_\_\_

ההבדל בין \_\_\_\_\_

אך \_\_\_\_\_

בהשוואה ל \_\_\_\_\_

ד. חפשו ומצאו טקסטים ממקורות שונים שמלים אלו מופיעות בהם.

ה. האם המלים שברשימה ת מ י ד מציינות השוואה? נסו למצוא דוגמאות נגדיות.

ו. נסו להוסיף מילות השוואה לרשימה.



## למחשבה

במה תרם כל תרגיל להבנת פעולת ההשוואה? אילו שאלות מתעוררות אצלכם בעקבות תרגילים אלה?

---

---

---

## השוואה בין שני דברים המופיעים בטקסט אחד

יש טקסטים שמטרתם היא להשוות בין שני דברים או נושאים. הכותב מעמיד אותם זה מול זה כדי שנלמד דברים מתוך ההבדלים שביניהם.



## דוגמה 1

לפנינו טקסט על שני סוגי רוחות חזקות: הוריקן וטורנדו.

### סופות רוח הרסניות

הוריקן הוא רוח סופה ענקית, שנושבת במעגלים על פני עשרות קילומטרים, ונושאת עמה עננים וגשם. היא נוצרת מעל אזורים חמים באוקיינוסים, וכשהיא מגיעה לחוף היא גוועת לאט. טורנדו היא רוח חזקה הנעה כסליל בקוטר קטן יחסית, ושואבת כלפי מעלה בעצמה רבה כל מה שנמצא על הקרקע בדרכה, ולכן היא מסוכנת והרסנית מאד. למזלנו אין בישראל הוריקנים. סופות טורנדו יש לעתים רחוקות וקשה לעקוב אחריהן, מפני שהן קטנות מאוד ומסתיימות מהר.

[רבעון "עיניים", גיליון 10, דצמבר 1997, עמ' 44]

הקטע מביא מידע בסיסי על שני סוגי סופות. מופיעות בו נקודות רבות של דמיון ושוני. על מנת להבין את ההשוואה הנערכת בטקסט, יש לשוב ולעיין בו מספר פעמים. התלמיד יכול להפעיל את אחד ממארגני החשיבה על מנת לסדר את הנקודות העולות מתוך ההשוואה. המארגן יעודד את התלמיד לבדוק את מטרות ההשוואה, ולערוך השוואה שיטתית שמובילה למסקנה.

עשייה זו מעודדת פעילויות שונות: קריאה מדויקת, הבנת הנושא, ביצוע השוואה מיומנת, הסקת מסקנות וארגון המידע במארגן.



## תרגיל

ערכו השוואה הנוגעת למידע שמופיע בקטע, בעזרת המארגן להשוואה ממוקדת, שמופיע בעמוד הבא.

שימו לב במיוחד למטרת ההשוואה: לשם מה בחר מחבר הקטע להעמיד זה מול זה את שני המושגים?

## מארגן גרפי להשוואה ממוקדת

המושגים

\_\_\_\_\_

מטרת ההשוואה

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

קריטריונים

-----  
-----

במה הם דומים ? הקריטריון

|       |       |
|-------|-------|
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |

במה הם שונים ?

הקריטריון

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |

מסקנות

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_



## דוגמה 2

לפניכם קטע המתאר את ההבדל בין הכדור הפורח הראשון לכדורים פורחים בימינו. במהלך הקריאה הראשונה, נסו לזהות את מילות ההשוואה בקטע.

### כדורים פורחים

לפני כמאתיים שנה, בחודש ספטמבר 1783, נערכה בפריס שבצרפת טיסת הכדור הפורח הראשונה בעולם. את הכדור בנו האחים מונגולפיה, מנייר וממשי, והם גם הטיסו אותו, אבל הנוסעים הראשונים בכדור היו כבשה, ברווז, ותרנגול הודו. הרעיון של הכדור הפורח פשוט ביותר: הוא מבוסס על חוק הטבע, שלפיו אוויר חם עולה כלפי מעלה. אם כולאים אוויר חם בתוך מכל כלשהו, הוא מצליח להרים גם את משקל המכל. על העיקרון הזה מבוסס הכדור הפורח עד ימינו, אבל בינתיים הוכנסו בו שיפורים רבים: במקום משי טבעי משתמשים בכד מסוג 'ספיניקר ריב סטופ'. זהו בד סינתטי, חזק מאד, שאינו מתבלה בשפשוף ואינו נשרף, משקלו קל, והעיקר – הוא עמיד בטמפרטורות גבוהות מאד: טמפרטורת האוויר בתוך הכדור מגיעה ל-120 מעלות צלסיוס. בימינו מחממים את הכדור הפורח במבערי גז רבי עצמה, ובעזרתם אפשר לשנות את הטמפרטורה בכדור גם במהלך הטיסה. אבל האחים מונגולפיה כלל לא חממו את האוויר תוך כדי טיסה, אלא רק על הקרקע. הם נשאו עמם שקי חול, שנוזקו מהסל ככל שהאוויר התקרר והלך והכדור התחיל לאבד גובה. ואולם כל חידושי הטכנולוגיה לא שינו את הסל המסורתי התלוי מתחת לכדור הפורח. גם בימינו הוא מיוצר מקש קלוע, באותה טכניקה כמו בעבר, ללא שום חידושים ושינויים.

[רבעון "עיניים", גיליון 10, דצמבר 1997, עמ' 50]

בעמוד הבא, נציג שוב את המארגן להשוואה פתוחה. ערכו השוואה בין שני סוגי הכדורים הפורחים, על פי השלבים במארגן.

בעקבות ההשוואה שערכתם, האם תוכלו לנסח את המטרה שלשמה ביקש מחבר הקטע לקיים את ההשוואה?

## מארגן גרפי להשוואה פתוחה

המושגים

במה הם דומים ?

---

---

---

---

---

---

---

במה הם שונים ?

|       |       |
|-------|-------|
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |

מסקנות

---

---

---

---

---

---

## שפת ההשוואה

בקטע על הכדורים הפורחים יש מספר מעברים בין "אז" ו"היום". זהו אותם. הציעו דרך אחרת לשלב מעברים בקטע, תוך שימוש במילות השוואה.

---

---

---

---

---



## למחשבה

האם היה יותר קל לאתר נקודות דמיון או נקודות שוני? מדוע?

---

---

---

באיזה מארגן היה קל יותר לערוך השוואה מתוך טקסט? הסבירו.

---

---

---

---

---

---

---



## דוגמה 3

לפניכם קטע השוואתי המבוסס על דברים שנשא דוד בן גוריון. השתמשו שוב במארגן להשוואה ממוקדת. קבעו מהם המושגים, הגדירו מטרה להשוואה (זו יכולה להיות המטרה של דוד בן גוריון, אך יכולה להיות גם מטרה אחרת), והמשיכו לקביעת קריטריונים, למציאת נקודות דמיון ושוני, ולגזירת מסקנה.

מה עניין "מייפלואאר" אצל ... פסח?

לפני כ-300 שנה הפליגה לעולם החדש אנייה ושמה "מייפלואאר", ובה אנגלים שקצו בחברה ובמטרה האנגלי. הם חיפשו חוף שומם לחלוטין להתנחל בו ולהקים עולם חדש. הם נחתו ב... אמריקה, והיו ראשוני המייסדים והבונים של ארץ ואומה זו. היה זה מאורע גדול בתולדות אנגליה ואמריקה. (ועל כן כל ילד אמריקאי יודע שם זה, מבית אביו, בית ספרו ועוד). אבל תאב אני לדעת אם יש אנגלי אחד היודע בדיוק יום ושעת הפלגת אנייה זו. וכמה אמריקאים יודעים זאת. מה יודע ילד אמריקאי – ואף מבוגר – כמה אנשים היו באנייה זו, שמות משפחותיהם, מה לבשו, מה אכלו, מה מסלול הפלגתם ומה ארע להם כל הדרך. ממה ניזונו וכיצד שתו מים, היכן הנקודה בה עלו על חוף הארץ שייסדו אבותיו אלה, ובה הוא גר היום בזכותם?

והנה – לפני יותר משלושת אלפים ושלוש מאות שנה קודם הפלגת "מייפלואאר", יצאו היהודים ממצרים. כל ילד יהודי בעולם – באמריקה ברוסיה הסובייטית, בתימן ובגרמניה – יודע בדיוק: אבות אבותיו יצאו ממצרים בעלות השחר של החמישה עשר לניסן. מה לבשו? – מותניהם חגורים ומקלם בידם. הם אכלו מצות, והגיעו אחרי שבעה ימים לים סוף. הוא מכיר גם את מסלול המסעות במדבר וקורותיהם במשך ארבעים שנה: אכלו מן ושלי ושתו מים מבארות מרים. הגיעו לארץ לירדן מול יריחו, ואף שמות משפחותיהם לבית אבותם יצטט מן החומש. עד היום הזה אוכלים יהודים בכל העולם כולו מצה זו שבעה ימים מחמישה עשר בניסן, ומספרים ביציאת מצרים ובצרות שבאו על היהודים מיום שיצאו לגולה, ואילך. והם מסיימים בשני מאמרים: השתא – עבדי (= השנה אנו עבדים) לשנה הבאה בני חורין. השתא – הכא (= השנה אנו עדיין בגולה) לשנה הבאה בירושלים, בארץ ישראל. כך טיבם של יהודים.

[דברים שאמר דוד בן-גוריון בפני ועדת חקירה אנגלו-אמריקאית של האו"ם לפני הקמת המדינה]

## מארגן גרפי להשוואה ממוקדת

המושגים

\_\_\_\_\_

מטרת ההשוואה

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

קריטריונים

-----  
-----

במה הם דומים ? הקריטריון

|       |       |
|-------|-------|
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |

במה הם שונים ?

הקריטריון

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |

מסקנות

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

## השוואה בין שני טקסטים

ברוגמאות האחרונות, הופיעו טקסטים שקיימות בהם מגמות להשוות. מופיעות בהם מילים משפת ההשוואה המפנות את תשומת הלב להבדלים ולנקודות דמיון בין המושוים. בניגוד לטיפול בטקסט השוואתי, בעריכת השוואה בין שני טקסטים אנו (ולא הכותבים) יוזמים את ההשוואה, ומוטלת עלינו האחריות להגדרת המושוים ומטרת ההשוואה, לאיתור הקריטריונים וכמובן, לתהליך ההשוואה עצמו.

מה יכולות להיות מטרותינו בהשוואת שני טקסטים? מושוים טקסטים לצורך העמקה בתכנים; על מנת לנתח את סגנון המחבר (על ידי התבוננות בניסוח, בשפה, וכו'); כדי לעמוד על התפתחות בכתובה של המחבר; על מנת להחליט איזה קטע להביא בפני תלמידים לצורך למידה; על מנת להחליט איזה מבין הקטעים מתאים לשילוב באירוע תרבותי; ועוד.



### דוגמה 1: השוואה בין שני גיבורי קומיקס: ספיידרמן ובאטמן

קראו את שני הקטעים. הקטעים לקוחים מן הרבעון "עיניים" לנוער. נשתמש הפעם במארגן להשוואה פתוחה.

#### ספיידרמן

"ספיידרמן" נקרא בהתחלה פיטר פרקר. כשהיה פיטר ילד בן ארבע נהרגו הוריו בתאונת דרכים, והוא עבר לחיות בניו יורק עם דודו בן ודודתו מיי. בבית הספר התיכון הוא היה "חנון", שקוע בלימודים, ושאר הילדים לעגו לו והציקו לו בלי סוף. פעם אחת, בשיעור כימיה, עקץ את פיטר עכביש שספג רמה גבוהה מאד של קרינה רדיואקטיבית. אבל העקיצה הזאת לא הזיקה לו, אלא להיפך, הפכה אותו לגמיש, מהיר וחזק עד מאד. פיטר התחיל להשתתף בסדרת טלוויזיה, וקרא לעצמו "ספיידרמן", איש העכביש. ערב אחד, כשיצא מן הצילומים של תכנית הטלוויזיה, ביקש ממנו שוטר שיעזור לו בלכידת פורץ, אבל פיטר סירב. אחרי כמה ימים נרצח דודו, בן, והתברר שהרוצח היה אותו פורץ שהשוטר ניסה לעצור. פיטר נתקף תחושת אשמה והחליט להקדיש את חייו למלחמה בפשע. כמו סופרמן גם הוא מסתיר את זהותו האמיתית ומופיע כצלם בעיתון "דיילי ביוגל".

[רבעון "עיניים", גיליון מס' 11, מארס 1998, עמ' 17]

#### באטמן

ברוס ויין הוא עשיר, יפה ורווק. הוא גם באטמן. כשהיה ילד בן שש נרצחו הוריו לעיניו בסמטה חשוכה, כשחזרו יחדיו מסרט קולנוע. הזעזוע הנורא הזה גרם לברוס להקדיש את חייו למלחמה בפשע ולסכן אותם מידי לילה במרדף אחרי פושעים מסוכנים. הוא התאמן למשימה הזו במשך שנים. בכל העולם חיפש מורים שידריכו וילמדו אותו, וכשחזר לעיר גותם הוא בחר לעצמו את התלבושת שתאיים לו ביותר למשימתו: תלבושת של עטלף, שתפחיד את הפושעים. ולמה דווקא עטלף? כשהיה בן ארבע נפל ברוס למערת עטלפים ומאז הוא זוכר אותם כיצורים מפחידים ביותר.

[רבעון "עיניים", גיליון מס' 11, מארס 1998, עמ' 19]

## מארגן גרפי להשוואה פתוחה

המושגים

במה הם דומים ?

---

---

---

---

---

---

---

במה הם שונים ?

|       |       |
|-------|-------|
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |
| <hr/> | <hr/> |

מסקנות

---

---

---

---

---



## דוגמה 2: "המצאות עתיקות"

לפניכם שני קטעים העוסקים בשתי המצאות עתיקות: האש והנייר. ערכו השוואה בין שני הקטעים בעזרת המארגן הגרפי להשוואה ממוקדת.

### קטע א':

האגדה מספרת, שהשר הסיני צאי-לון המציא את הנייר לפני כ- 2000 שנה. צאי-לון טייל לאורך הנהר וראה רשת של דייגים פרושה לייבוש על הגדה, אחרי שהדייגים הוציאו ממנה את הדגים. על הרשת נשארה שכבה של סיבים, שהתייבשה בשמש. הסיבים האלה היו תערובת של אצות וצמחי מים אחרים, וגם חבלים ישנים ורשתות ישנות שהתפוררו. צאי-לון קילף את השכבה מהרשת, ופתאום חשב שאפשר לנצל את זה לכתיבה ולציור! הוא בישל את הסיבים וכתש אותם בפטיש. את החומר שקיבל ערבב במים בתוך מכל, ובעזרת רשת עדינה במסגרת עץ הוציא שכבה דקה של סיבים. כאשר התייבשו הסיבים, היה לו נייר.

[רבעון "עיניים", גיליון מס' 1, נובמבר 1994, עמ' 14]

### קטע ב':

בתקופת האבן התחילו בני אדם ליצור כלים. הם השחילו יתדות, סכינים, חניתות - הכל מאבן. בעודם מכים אבן באבן כדי להשחילה, התעופפו ניצוצות, וכשניצוץ כזה נחת על עלים יבשים - התלקחה אש. היו אבנים שהפיקו יותר ניצוצות (אבן צור, למשל) וכבר לא היתה בעיה להצית מדורה. את המדורה היה אפשר לסגור בארון של אבן, וכך נוצר תנור, שבו יובשו כלים עשויים מחומר. ופעם אחת מצאו האנשים בתוך הרמץ מין אבן נוצצת וקשה, שהתרככה בלהבה ואחר כך התקשתה שוב. זאת היתה נחושת, שבעזרת האש אפשר היה לעבד אותה וליצור ממנה כלי בית וכלי נשק. כך עברו בני האדם הקדמונים מתקופת האבן לתקופת הנחושת.

[רבעון "עיניים", גיליון מס' 7, אפריל 1997, עמ' 26]

## מארגן גרפי להשוואה ממוקדת

המושגים

\_\_\_\_\_

מטרת ההשוואה

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_

קריטריונים

-----  
-----

במה הם דומים ? הקריטריון

|       |       |
|-------|-------|
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |
| _____ | ----- |

במה הם שונים ?

הקריטריון

|       |       |       |
|-------|-------|-------|
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |
| _____ | ----- | _____ |

מסקנות

\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_  
\_\_\_\_\_



## למחשבה

התבוננו במסקנות שגיבשו תלמידים שונים מן ההשוואה בין שני הקטעים. אילו מבין המסקנות מתייחסות לנושא האש לחדוד ולנושא הנייר לחדוד, ואילו מהן מתייחסות לשני הנושאים הללו במשותף?

---

---

---

---

אנו מבקשים לטעון, כי מסקנה הכורכת יחד את שתי ההמצאות חזקה יותר ממסקנה המתייחסת בנפרד לאש ובנפרד לנייר. (א) האם אתם מסכימים עם טענה זו? (ב) אם כן ואם לא, נמקו את עמדתכם.

---

---

---

---

---

האם ובאיזה אופן תרמה פעולת ההשוואה להבנתכם את שני הקטעים הללו?

---

---

---

---

---

---

---

---

---

---



### דוגמה 3: מחשבות בורחות

השוו בין שני שירים של ילדים על הנושא "מחשבות".

מחשבה היא כמו צפור / רונן  
מחשבה היא כמו צפור  
אם מטפלים בה ושומרים עליה  
אז היא נשארת  
אבל אם משחררים אותה  
היא בורחת,  
ובאה אחרת

המחשבות הן כמו קסם / שלומית  
המחשבות הן כמו קסם  
פעם באות ופעם נעלמות  
תמיד הן באות רק לרגע  
וישיר הולכות  
למה המחשבות הולכות?  
ממה הן מפחדות?

הפעם, החליטו אתם באיזה משני המארגנים אתם רוצים להשתמש – הפתוח או הממוקד. תלמידים שונים יכולים לבחור לעבוד על פי מארגנים שונים. הסבירו את החלטתכם כאן.  
אנו מעדיפים את המארגן הפתוח / הממוקד (הקיפו בעיגול) להשוואה בין השירים כי:

---

---

---

לאחר מילוי המארגן, עיינו שוב בסיבות להעדפת המארגן "שלכם", שרשמתם כאן. אם יש לכם מה להוסיף או לשנות עדכנו את רשימותיכם:

---

---

---

---

---

## השוואת תוכן בטקסט לעולם מוכר

השוואה בין נושא המופיע בטקסט לבין העולם המוכר מזמנת קישור הנלמד אל הניסיון האישי ואל החוויה האישית. ההשוואה בין הניסיון האישי לבין המסופר בטקסט מעודדת קריאה ביקורתית והבנה של המסופר.



### דוגמה

השוו בין הבית המתואר בטקסט לבית שלך (כל אחד לביתו).  
מה תוכל להסיק (א) על הבית שלך (ב) על תנאי החיים בסיפור?

כמו בתרגיל הקודם, גם כאן, בחרו אתם באיזה מבין שני מארגני החשיבה הגרפיים אתם מעדיפים להשתמש. הסבירו:  
אני מעדיף את המארגן הפתוח / הממוקד להשוואה בין הבית בסיפור לבית שלי כי:

---

---

---

### מחיר הבית המרווח

לידיה אמרה פעם שחדר משלך הוא בגדר מותרות, שרק מעטים מילדי העיר שלנו נהנים מהם. הסכמתי אתה, אך בלבי חשבתי שגם לבית המרווח שלנו – ובו שני חדרים ומטבח גדול – יש מחיר; והמחיר הוא שאיבת המים מן הבאר הקופאת לא פעם בימות החורף. אז צריך לנדוד לחצרות השכנים בחיפוש אחר באר שלא קפאה. המחיר כולל גם את השירותים, שאינם אלא צריף זעיר הצמוד אל אחד מקירות הבית, ויש לצאת החוצה כדי להגיע אליו... כן, גם בחורף. ויש גם בית-מרחץ עירוני שאליו הולכים מדי שבוע, כי רק אחדים מן הבתים הישנים כמו זה שלנו התברכו בחדר אמבטיה ובמים הזורמים בצינורות. אך כפיצוי על חוסר הנוחות אני נהנית מחדר עם ארבעה כתלים בהירים, מיטה צרה, שלחן רעוע במקצת וכסא – כל אלה הם רכושי הבלעדי.

[טבעת הזהב של ניקודימה/טליה דאי, הוצאת כתר, 1988, עמ' 14]



## למחשבה

האם יש לכם רעיונות לשיפור מארגני החשיבה הגרפיים להשוואה?  
אם כן, פרטו אותם, ועצבו לכם מארגן חשיבה אישי ומשופר.

---

---

---

---

---

---

---

---